

In de vulling van de havenbedding zaten verschillende archeologische vondsten waaronder een klotendolk © BAAC

Graven in de middeleeuwse haven van Ieper

In de herfst van 2020 streken de archeologen van BAAC voor de eerste keer neer in de schaduw van de Sint-Maartenskathedraal te Ieper. Als één van de belangrijkste middeleeuwse steden van Vlaanderen, waren de archeologische verwachtingen heel groot. Na meer dan twee jaar graven worden deze verwachtingen met verve ingelost. Het kerkhof van de Sint-Maartensparochie, resten van het verdwenen Bisschoppelijk Paleis en een 12de-eeuwse voorganger van het huidige Vleeshuis kwamen weer even aan het licht. Dit artikel wil nog een ander belangrijk onderdeel van de middeleeuwse stad belichten, de waterlopen en de haven.

ROBRECHT VANOVERBEKE

De waterloop de Ieperlee, die haar naam aan de stad gaf, is in het verleden verschillende malen verlegd, waardoor de oorspronkelijke loop niet altijd duidelijk te situeren valt.

Een groot deel van de werken situeerde zich ten westen van de kathedraal, op het huidige Vandenpeerenboomplein. De lokale bewoners noemen het plein nog steeds de 'Leet', een naam die verwijst naar een andere waterloop die er ooit liep. In de 12de eeuw vonden grote werken plaats om een tweede bevaarbare rivierarm, dwars doorheen de binnenstad aan te leggen: de Scipleet. In die naam schuilt de oorsprong van de volkse benaming de Leet. Het kanaal passeerde onder het hui-

dige Vandenpeerenboomplein om daar een binnenhaven te vormen.

Van haven tot marktplein

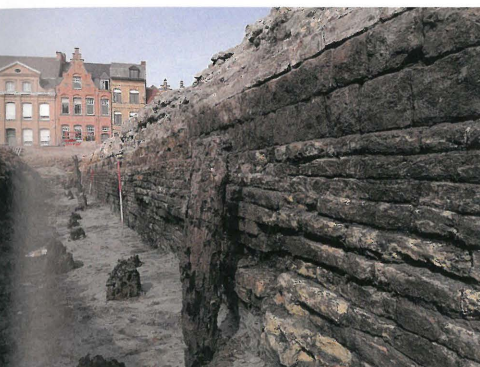
Na het befaamde beleg van Ieper in 1383 verging het de stad minder goed en was de bloeiperiode van de rijke lakenhandel stilaan over. De havenactiviteiten minderden, waardoor de waterwegen in de binnenstad nauwelijks werden onderhouden en verzandden. De haven kreeg de doodsteek tussen 1640 en 1645, toen een nieuw kanaal richting IJzer werd gegraven en de havenactiviteiten zich buiten het centrum concentreerden. De schepen moesten niet meer in het hart van de stad zijn, waarop

de waterlopen op diverse plaatsen een overwelling kregen, zo ook de Leet. Hierdoor ontstond een nieuw centraal marktplein met verschillende benamingen: de Lentemarkt, later Petit Place en nog later Vandenpeerenboomplein.

Een kademuur komt boven

Bij het opengooien van dit plein was het dan ook niet zo verwonderlijk dat resten van deze ooit zo bloeiende binnenhaven aan het licht zouden komen. De archeologen kregen de kans om een zone van bijna 50 m lang en 15 m breed in één beweging bloot te leggen. Daarbij verscheen al gauw de top van een stevige muur die de

De opgraving leverde ook enkele munten op © BAAC

Langs de waterzijde werd de muur over de volledige lengte geflankeerd door een rij eikenhouten stammen die als aanmeerpalen dienden © BAAC

Een afwisseling van baksteen onderaan en natuursteen op een hoger niveau zorgde voor een uniform en visueel impressionant beeld © BAAC

Fragment van de historische wandkaart Thevelin-Destreez van de stad Ieper uit 1564 © BAAC

put van noord naar zuid in tweeën deelde. Op basis van de ligging onder het plein, de bewaarde lengte en de oriëntatie van de muur was de interpretatie ervan geen moeilijke denkoefening: de kademuur van de verdwenen middeleeuwse haven. Ondanks het vele oorlogsgeweld dat de stad onderging tijdens de eerste wereldoorlog, bleek deze muur weinig tot niet beschadigd te zijn. De muur werd tot op de fundering vrij gelegd en de opbouw in detail bestudeerd. Een afwisseling van baksteen onderaan en natuursteen op een hoger niveau zorgde voor een uniform en visueel impressionant beeld. Langs de waterzijde werd de muur over de volledige lengte geflankeerd door een rij eiken-

houten stammen die als aanmeerpalen dienden. Op die manier konden de boten aanmeren zonder zichzelf of de kademuur te beschadigen. In de vulling van de havenbedding werden tal van archeologische vondsten gedaan, zoals aardewerk, dierlijk botmateriaal en een veelheid aan metaalvondsten zoals munten (met dateringen die de demping omstreeks het midden van de 17de eeuw bevestigen), bootshaken, messen, gewichten en als kers op de taart een klotendolk.

Een blijvende herinnering

Al snel rees de vraag of deze monumentale structuur niet kon worden behouden

en geïntegreerd in de heraanleg van het plein. Helaas bleek dit technisch niet mogelijk. Met spijt in het hart van vele Ieperlingen en archeologen moest de middeleeuwse kademuur worden verwijderd. Toch zal deze structuur in de toekomst nog zichtbaar zijn op het plein. De natuurstenen van de muur zullen worden verwerkt in de bestrating om op die manier de loop van de voormalige kade te visualiseren.